

SUOSITUS: SUULLISEN SOPIMUKSEN MUUTTAMINEN

Elintarvikeketjun kauppatalautakunta suosittaa tekemään sopimuksen aina kirjallisesti. Jo tehdyn suullisen sopimuksen voi vaatia myös kirjallisena.

Lisäksi lautakunta korostaa, että sopimus on sitova riippumatta siitä, onko se tehty kirjallisesti vai suullisesti. Jos sopimus on tehty suullisesti, sitä voi muuttaa jälkikäteen, mutta muuttaminen edellyttää, että molemmat sopijakumppanit hyväksyvät muutoksen.

Tausta

Elintarvikeketjun kauppatalautakunnan vaikuttavuuskyselyssä keväällä 2020 mainittiin yhtenä alan epäkohtana ”suullisten sopimusten peruuntuminen”. Lautakunta on selvittänyt asiaa tarkemmin kysymällä alan järjestöiltä ja yrityksiltä muun ohella seuraavia seikkoja: millaisissa tilanteissa käytetään suullista sopimusta; millaisissa tilanteissa suullinen sopimus saattaa peruuntua ja mitä siitä seuraa. Yhdeksän alan toimijaa toimitti kirjallisen vastauksensa lautakunnalle. Lautakunta on päättänyt antaa asiassa suosituksen.

Lautakunnalle esitetyn selvityksen mukaan alan puitesopimukset ovat kirjallisia. Suullisia sopimuksia tehdään tyypillisesti tilattaessa paikallisia tuoretuotteita, kuten hedelmiä, vihanneksia, juureksia ja leipiä. Tuoretuotteiden kauppaa käydään päivän hinnalla kysynnän ja tarjonnan mukaan, jolloin tuotteiden hinnasta, laadusta tai määrästä saatetaan sopia suullisesti.

Eräiden kuultavien mukaan ostaja saattaa peruuttaa suullisesti tekemänsä tilauksen kokonaisuudessaan tai muuttaa tilattua määrää. Esitetyn selvityksen mukaan tällaisen menettelyn syynä voi olla se, että ostaja saa mahdollisuuden ostaa vastaavaa tuotetta edullisemmin toiselta toimijalta. Jos alkuperäinen toimittaja ei löydä tuotteelle toista ostajaa, aiheutunut vahinko jää

toimittajan vahingoksi. Lautakunnalle ei ole esitetty tarkempaa tietoa siitä, miten yleistä tällainen menettely on.

Edellä kuvatun tilanteen lisäksi sopimus on suullinen esimerkiksi silloin, kun osapuolet eivät ole päässeet yksimielisyyteen tavarantoimittajasopimuksen ehdoista tai kun kysymys on yksittäisestä erä- tai testiestosta. Tällaisten suullisten sopimusten peruuntumisesta lautakunnalle ei ole esitetty tarkempaa selvitystä.

Eräs kuultava on kertonut tekevänsä ostotilauksen suullisesti ainoastaan sellaisille yksittäisille tavarantoimittajille, jotka ovat kirjallisesti nimenomaisesti pyytäneet saada tilaukset vain puhelimitse. Kuultavan mukaan tällaisia tavarantoimittajia on vain muutama.

Muutoksia ostotilauksiin tehdään kysynnän ja tarjonnan ennakoimattomien muutosten vuoksi. Esimerkiksi kasvisten saatavuus on riippuvainen muun muassa säätilasta ja tuottajan on vaikea ennustaa satoa tarkasti. Kuultavan mukaan valtaosa muutoksista tilauksiin johtuu ennustetta ja tilausta pienemmästä tuotantomäärästä. Tällöin tavarantoimittaja pienentää tai peruuttaa tilatun toimituksen hyvin lyhyellä varoitusaajalla ja jopa samana päivänä. Tästä ei aiheudu tavarantoimittajalle seuraamuksia.

Yksi kuultava on kertonut, että sopijaosapuolet tekevät kaikkensa, ettei tilauksia tai toimituksia jouduttaisi perumaan. Muutoksista informoidaan sopimuskumppania hyvissä ajoin, jotta toinen osapuoli pystyy varautumaan tilanteeseen. Jos tilaus joudutaan poikkeuksellisesti peruuttamaan, asiasta sovitaan osapuolten välillä, jotta löydetään hyvä ratkaisu yhteistyön jatkamiseksi.

Yhden kuultavan mukaan suulliset sopimukset eivät ole elintarviketeollisuusyrityksille ongelmallinen alue.

Hyvän kauppatavan periaatteet

Euroopan komissio ja elintarvikeketjun EU-järjestöt ovat 29.11.2011 sopineet hyvän kauppatavan periaatteista parantaakseen eurooppalaisen elintarvikeketjun toimintaa. Lisäksi Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat antaneet direktiivin (EU) 2019/633 hyvän kauppatavan vastaisista käytännöistä yritysten välisissä suhteissa maatalous- ja elintarvikeketjussa.

Hyvän kauppataivan periaatteiden erityisten periaatteiden 2 kohdan mukaan ”Sopimuksia on noudatettava”.

Elintarvikeketjun kauppataivalautakunnan arvio asiasta

Tausta: lautakunnan 23.1.2018 ja 13.12.2019 antamat suositukset

Elintarvikeketjun kauppataivalautakunta toteaa aluksi, että se on 23.1.2018 antanut suosituksen, joka on koskenut kirjallisia sopimuksia ja sopimusten yksipuolista muuttamista. Lautakunta korosti tuolloin, että sopimus on koko arvoketjun perusta ja sisältää kaupallisen riskin jakamisen. Kun sopimus on tehty, sopijaosapuolten on voitava rakentaa oma liiketoimintansa sen mukaan ja voitava luottaa siihen, ettei riskinjako jälekkäteen yksipuolisesti muuteta.

Lisäksi elintarvikeketjun kauppataivalautakunta on 13.12.2019 antanut suosituksen heikomman sopijaosapuolen suojasta. Lautakunta korosti suosituksessaan, että kaupan on suurempana ja osaavampana sopimusosapuolena huolehdittava siitä, että sopimuksissa otetaan kohtuullisessa määrin huomioon heikomman sopijaosapuolen intressit asianmukaisella tavalla.

Asian arviointi

Käsiteltävänä olevassa asiassa esille nostettu epäkohta on kysymys siitä, että paikallisen tuoretuotteen ostaja saattaa peruuttaa suullisesti tekemänsä tilauksen kokonaisuudessaan tai muuttaa tilattua määrää, koska voi ostaa vastaavaa tuotetta edullisempaan hintaan joltakin toiselta taholta.

Lautakunta korostaa, että sopimus kannattaa aina tehdä kirjallisesti ja eräissä tilanteissa laki jopa edellyttää sopimuksen kirjallista muotoa¹. Kirjallisen sopimuksen etuja on käsitelty lautakunnan 23.1.2018 antamassa suosituksessa. Lautakunta toteaa, että tehdyn suullisen sopimuksen voi vaatia myös kirjallisena.

¹ Elintarvikemarkkinalain (2212/2018) 3 §:n mukaan sopimus, joka koskee maataloustuotteiden toimittamista tuottajalta keskisuurelle tai sitä suuremmalle elintarviketeollisuuden tai tukku- tai vähittäiskaupan yritykselle, on tehtävä kirjallisesti. Lain mukaan ostaja vastaa vaatimuksen noudattamisesta. Vaatimusta kirjallisesta sopimuksesta ei kuitenkaan sovelleta, jos tuottaja kirjallisesti ilmoittaa, ettei sitä ole tarpeen noudattaa.

Lisäksi lautakunta korostaa, että sopimus on sitova riippumatta siitä, onko se tehty kirjallisesti vai suullisesti. Kun sopimus on tehty, sitä ei saa yksipuolisesti muuttaa². Sopimusta voi muuttaa jälkikäteen, mutta se edellyttää, että molemmat sopijakumppanit hyväksyvät muutoksen, kuten sen, että myyjä ostaa tuotetta sopimusosapuolten välillä vakiintunutta toimitusmäärää pienemmän erän.

Kummankin sopijaosapuolen etu on, että sopimussuhteeseen sovellettavat sopimusehdot ovat selkeät, yksiselitteiset ja riittävän yksityiskohtaiset. Kirjallisessa raamisopimuksessa sopimuksen jälkikäteistä muuttamista koskevien ehtojen tulee olla sopimusosapuolten kannalta tasapainoisia, jottei sopimus muodostu heikommalle sopijaosapuolelle, kuten tuottajalle, kohtuuttomaksi.

Lopuksi lautakunta toteaa, että sen 13.12.2019 antama suositus heikomman osapuolen suojasta, on aiheuttanut epäselvyyttä eräiden alan toimijoiden keskuudessa. Tämän vuoksi lautakunta toteaa kysymyksessä olevan suosituksen osalta vielä seuraavaa: Lautakunnan suosituksissa ei ole mahdollista ottaa kantaa tietyn toimijan yksittäisiin sopimusehtoihin tai yksittäistapauksiin muutoin, vaan kysymyksessä olevan suosituksen tarkoituksena on ollut korostaa sopimusoikeudellista näkökulmaa, kuten lojaliteettivelvoitetta ja heikomman sopijaosapuolen suojaa.

Asian käsittelyyn ovat osallistuneet elintarvikeketjun kauppatapalautakunnan puheenjohtaja professori Kari Hoppu ja jäsenet varatuomari Risto Airikkala, professori Niklas Bruun, oikeustieteen tohtori Marja Luukkonen Yli-Rahnasto, insinööri Ilkka Mäkelä, toimitusjohtaja Gun Marit Nieminen ja toimitusjohtaja Hannu Pellinen.

Kari Hoppu
puheenjohtaja

Paula Paloranta
sihteeri

² EU:n hyvän kauppatavan vastaisia käytäntöjä koskevan direktiivin 2019/633 3 artiklan c kohdan mukaan jäsenvaltion on hyvän kauppatavan vastaisena kiellettävä muun ohella käytäntö, jossa ostaja muuttaa yksipuolisesti maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden toimitussopimuksen ehtoja, jotka koskevat maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden toimituksen tai jakelun tiheyttä, menetelmää, paikkaa, ajankohtaa tai määrää tai jotka koskevat laatuvaatimuksia, maksuehtoja tai hintoja.